

ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ)

VOL- 12 No. 283 December 6, 2017

E-mail : info@pardestimes.com

Ph 510-938-7771

Ph510-516-3536

(Yuba City) 530-315-1020

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਐਰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਬਲੀ ਮੇਆਰ

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ- ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਵੱਸੋਂ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ (ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਨੇ ਮੇਆਰ ਬਣਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਣ

ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਨਾਲ

ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਨੇ 5 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮੇਆਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੂੰ ਚੁੱਕੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਵਾਈਸ ਮੇਆਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਰਵੀ ਭੱਲਾ ਵੀ ਹਬੋਕੈਨ (ਨਿਊਯਾਰਕ) ਦੇ ਮੇਆਰ ਬਣੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੀ ਅੰਦਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮੇਆਰ ਬਣੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਲਈ 2014 ਵਿਚ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੱਕ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੀ ਸਟਰੇਕਟੀਵ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ 1968 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਤੋਂ 1998 ਵਿਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਸੈਨਫਰਮਿਸ਼ਨਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ 19 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ ਕੋਰੈਕਸ਼ਨਲ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਕਿਾ ਮਕਸਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਬੇਖਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ, ਫਿਦਾਬ ਸਟ੍ਰੀਟ ਬ੍ਰਿਜ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਸੇਵੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਉਲੀਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਸ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਅਤਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ 'ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ., ਰਣਜੀਤ ਕੌਰਲਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ।

ਪ੍ਰੀਤ ਡਿਡਬਾਲ
ਮੇਆਰ, ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ

Allstate
You're in good hands.
Avninder Singh
Insurance Specialist, CA Lic. # 0822501
Auto ~ Home ~ Life ~ Health ~ Business ~ Commercial
PH.(510) 441-7490
Toll free (877) 441-7490

30042 MISSION BLVD. SUITE 221 HAYWARD, CA 94544

A-1 INTERIOR DECORATION INC.
BEST PRICES IN THE BAY AREA

- KITCHEN CABINETS
- GRANITE COUNTERTOPS
- SINKS & FAUCETS
- HARDWOOD & LAMINATE FLOORS
- DOORS AND WINDOWS
- REMODLING & NEW CONSTRUCTION

FREE ESTIMATES

CELL 510 565-6667 OFFICE 510 732-1555 FAX 510 732-0555

Visit our showroom NOW!!!

3165 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

Certified Insurance Agent

Global Green
INSURANCE AGENCY

Gurdawar Singh Mann
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Gurbachan Singh Mann

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ

ਗਢਿਊਜ਼ੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ,

ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ

ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ   ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ   ਸੈਕਰਮੈਂਟ ਦਫਤਰ   ਫਾਰਸ਼ਨ ਦਫਤਰ

44790 S. Grimmer blvd. # 204 Fremont, CA 94538 37-18-73rd ST. Ste 401 Jackson Height, NY 11372 Sacramento CA-95691 2945 W. Capitol Ave. West Near Costco Fresno, CA 93722 phone 559-271-5511

Joshi Law Firm
Attorneys at Law ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

www.joshilawfirm.com info@joshilawfirm.com

ਇਮੀਗ੍ਰੋਸ਼ਨ	ਆਧਾਰ ਤੇ	ਪਟੀਸ਼ਨ
ਡਿਗਰੋਟੇਸ਼ਨ	ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ	ਬੱਚੇ ਦੀ
ਅਸਾਈਲਮ	ਐਂਡਜਸਟਮੈਂਟ	ਕਮਟਡੀ
ਸਿਟੀਜ਼ਨਸਿਪ	ਆਫ ਸੇਟੇਮ	ਡੱਤਾ ਜਾਂ ਖਰਚਾ
ਗਾਰੀਨ ਕਾਰਡ	ਫੈਮਲੀ ਪਾਟੀਸ਼ਨ	ਬੰਧਿਆਂ ਲਈ
ਫਿਲੀਪੀਨ ਕਾਰਡ	ਫੈਮਲੀ ਲਾਅ	ਖਰਚਾ
ਵਿਆਹ ਦੇ	ਤਲਾਕ ਦੀ	

TANVIR JOSHI
SBN: 302226

(559) 312-0083 (O) (888) 630-1230 (F)

516 W. SHAW AVE STE 200 FRESNO, CA 93704

Century 21
M&M and Associates

Office (209) 249-6538, Fax (209) 624-5415
Cell (209) 470-6321
[Avirdi@c21 mm.com](mailto:Avirdi@c21mm.com), www.c21mm.com
Each Office is independently Owned and Operated
1246 W. Lathrop Road Manteca, CA 95336

Amrik Virdi
REALTOR
CalBRE# 01849986

See me today and get the discounts and service you deserve

Gurbinder S Mavi
Insurance Lic# OF22244
Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284
988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040

Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com

State Farm mutual Automobile Insurance Company. State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

AUTOBAHN
Body & Paint

Specializing in Convenience & Quality

ਗੋਟਾ ਅਤੇ ਪੋਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖੇ

Baghel Singh Jaswal
Ph: (650) 966-1840, Fax: (650) 966-1023
www.autobahnbodypaint.com

778 Yuba Drive, Mountain View, CA 94041

Punjab
Insurance Brokers Inc.
www.punjabiinsurance.com

DBA in CA Punjab Financial & Insurance Services

MONEY BACK LIFE INSURANCE
MONEY BACK CRITICAL ILLNESS INSURANCE
MONEY BACK DISABILITY INSURANCE

DENTAL INSURANCE & VISITORS INSURANCE

Call: 1-888-978-6522
Inderjeet S Mann
CA Lic# 0127763

ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ

ਇਹ ਹਨ ਗੈਸ ਬਣਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ, ਕਰੋ ਦੁਰ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੈਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮਝ ਕੇ ਇਗਨੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਹੋਣਾ, ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਦਰਦ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਪੇਟ ਫੁੱਲਣ ਵਰਗੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗੈਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੈਕਟੀਰੀਆ- ਪੇਟ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਦਾ ਬੈਲੈਸ਼ ਵਿਗਤ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗੈਸ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਇਮਬੈਲੈਸ਼ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਸਣ, ਪਿਆਜ਼, ਬੀਨਸ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰਾਬ-ਚੰਗੇ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਵਿਚ ਬੈਲੈਸ਼ ਵਿਗਤ ਲਈ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰੋ।

ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰਾਡਕਟ- ਉਮਰ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਧੀਮਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੱਧ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ (ਦਹੀ ਛੱਡ ਕੇ) ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਸ ਬਣਦੀ ਹੈ।

45 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ - ਦੇ ਲੋਕ ਡਾਈਟ ਵਿਚ

ਸਿਰਫ ਦਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਬਾਕੀ ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰਾਡਕਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿਓ।

ਕਬਜ਼- ਕਬਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟਾਕਸਿਜ਼ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਸ ਬਣਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਚ 8-10 ਗਿਲਾਸ ਪਾਣੀ ਪੀਓ। ਡਾਈਟ ਵਿਚ ਫਾਈਬਰ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਾਓ।

ਐਂਟੀਬਾਇਟਿਕਸ- ਕੁਝ ਐਂਟੀਬਾਇਟਿਕਸ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਸ ਬਣਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਐਂਟੀਬਾਇਟਿਕਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੈਸ ਬਣਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਗੈਸਟ੍ਰੋ ਰਜਿਸਟੈਂਟ ਦੇ ਵਾਹਾਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਰੋ।

ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਖਾਣਾ- ਕਈ ਵਾਰ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਫੁੱਡ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਥਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਥਾ ਕੇ ਖਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਖਾਂਦੇ ਵਕਤ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ।

ਫੁੱਡ ਐਲਰਜੀ- ਫੁੱਡ ਅਤੇ ਪਿਜਾ ਵਰਗੇ ਫੁੱਡ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਐਲਰਜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਸ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੈਦੇ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜੰਕ ਫੁੱਡ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਤਲਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਓ।

ਹਾਰਮੋਨਲ ਤਬਦੀਲੀਆਂ- ਕਈ ਵਾਰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਡੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੈਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੈਲੈਸ਼ ਡਾਈਟ ਲੈਣ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ 20 ਮਿੰਟ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਨੌਨਵੈਜ਼- ਨੌਨਵੈਜ਼ ਨੂੰ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੱਕਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਹੋਰ ਵੀ ਸਲੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੈਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੌਨ ਵੈਜ਼ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੀ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਖਾਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਓ।

ਇਹਨਾਂ 8 ਛੋਟੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਡੇ

ਅਸੀਂ ਫਿੱਟ ਰਹਿਣ ਦੇ ਲਈ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਸਿਹਤ ਉਦੋਂ ਖਰਾਬ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋਂਦੀ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਭਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗਲਤ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਫਾਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਸਾਡੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਹਿਆਂ

ਟਾਈਟ ਬੈਲਟ ਬੰਨਣਾ

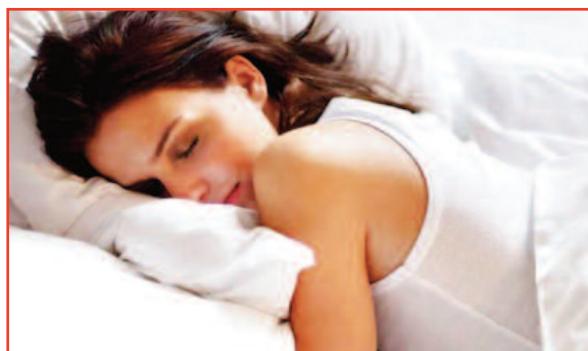
ਦਿਨ ਭਰ ਮੌਹਿਆਂ 'ਤੇ ਪਰਸ ਜਾਂ ਬੈਗ ਟੰਗ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਨਾਲ ਪੇਟ ਟਾਈਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਡਾਈਜੈਸ਼ਨ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਹਿਆਂ ਕਾਰਨ ਬੈਗ ਟੰਗ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਤੁਕ ਕੇ ਬੈਠਣਾ

ਲਗਤਾਰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਤੁਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਮਸਲਜ਼ ਵਿਚ ਖਿਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗਰਦਨ, ਕਮਰ ਅਤੇ ਮੌਹਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣਾ

ਬਿਨਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬਲੱਡ ਕਲਾਟਿੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗਰਦਨ, ਕਮਰ ਅਤੇ ਮੌਹਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਚ ਦਰਦ ਅਤੇ ਆਕਾਨਕ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕਦਮ ਬਿਸਤਰ ਛੱਡਣਾ

ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਬਾਡੀ ਰਿਲੈਕਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਆਸੀਂ ਇੱਕਦਮ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬਲੱਡ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਉਠਣ

ਨਾਲ ਮਸਲਜ਼ ਵਿਚ ਖਿਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂਬਾਡੀ ਨੂੰ ਸਟੈਚ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਬਿਸਤਰ ਛੱਡੋ।

ਮਸਲੇਦਾਰ ਖਾਣਾ

ਦਿਨ ਭਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਮਸਲੇਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਸੀਡਿਟੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਸ ਲੈਗ ਬੈਠਣਾ

ਰੈਗਲਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਸ ਲੈਗ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਲੱਡ ਸਰਕੂਲੇਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਲੱਡ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਹਾਰਟ ਵੱਲ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਾਰਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਸੌਣਾ

ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਸੌਣ ਨਾਲ ਬਾਡੀ ਆਪਣੇ ਨੈਚਰਲ ਸੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਡੀ ਵਿਚ ਬਲੱਡ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦਰਦ, ਬੈਕ ਪੇਟ, ਮਸਲਜ਼ ਪੇਟ ਜਾਂ ਜੁਆਈਟ ਪੇਨ ਵਰਗੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਾਰਟ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਗੀਆਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ 8 ਚੀਜ਼ਾਂ

ਹਾਰਟ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਰਟ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਹਾਰਟ ਬੀਟ ਰੋਟ ਅਤੇ ਰਿਦਮ ਤਹਿਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹਾਰਟ ਬੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਸਿਗਨਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਪਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋਣਾਂ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਸਿਗਨਲ ਸਲੋਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਰਟ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਦੀ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹਾਰਟ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਲਈ ਸਹੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕਸਰਤ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਡਾਈਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਲੈਸਟ੍ਰਾਲ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹਾਰਟ ਬਲਾਕੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੈਸਰ', ਸੂਗਰ ਅਤੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ

ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਹੋਣਗੇ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਛਲਕਾਟਾ ਵੰਗਾਂ ਦਾ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਫਰੀਮਾਂਟ (ਬਿਓਰੋ)- 'ਇੱਕੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਉੱਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਿਕਾਗੇ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗੀਤ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ 'ਛਲਕਾਟਾ ਵੰਗਾਂ ਦਾ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਤੇ ਨਾਮੀ ਸਖਸੀਅਤ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਬੱਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਿਖੇ ਇੱਕੀ ਐਟਰਟੈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ੍ਰ. ਅਮੇਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਣ 7 ਜਨਵਰੀ 2018 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼ ਬਾਲੁਰਮਸ 4100 ਪਰਿਆਲਟਾ ਬੁਲੇਵਾਰਡ ਫਰੀਮਾਂਟ (ਕਲੈਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ 'ਛਲਕਾਟਾ ਵੰਗਾਂ ਦਾ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਤੇ ਨਾਮੀ ਸਖਸੀਅਤ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਬੱਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਿਖੇ ਇੱਕੀ ਐਟਰਟੈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ੍ਰ. ਅਮੇਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਣ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਉੱਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਿਕਾਗੇ,

ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮੇਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗੀਤ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ

ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਉੱਥੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਿਰਕ, 'ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਜੱਟ' ਫੇਮ ਸੌਨਾ ਵਾਲੀਆ, 'ਵਾਇਸ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਹਰਗੁਣ, 'ਸੋਗ ਹਰਿਆਣੇ ਕਾ ਫੇਮ' ਸੱਤੀ ਸਤਿਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਕਮੇਡੀ ਕਿੰਗ ਭਜਨਾ ਅਮਲੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਅਨੁਪ ਚੀਮਾ ਤੇ ਸੱਤੀ ਪਾਬਲਾ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਾਨ ਬਣਨਗੇ। ਜੇਕੇ ਭੰਗਤਾ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਗਿੱਧਾ, ਜਾਮ ਸਰਮਾ ਦੀ ਕੋਰੀਓਗਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਮਲਵਈ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਆਸ਼ਾ ਸਰਮਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਐਸੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ੁਹੂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁੱਲਾ ਸੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਂਟਰੀ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੇ ਵਿਪਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਮੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਹੀਕਰ ਰਾਣਾ ਕੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 23 ਮਾਰਚ 1937 ਤੋਂ 3 ਮਾਰਚ 1947 ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 43 ਖਰਤਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਖਜਾਨਾ' ਰੂਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਂ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਣਾ ਕੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੰਬਲੀ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਹਿੱਸਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੋਜਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਲਾਹੌਰੇਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਬਹਤ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ 43 ਖਰਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਫੌਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਬਹਤ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਪੁਰਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਕਾਰਡ

ਮਰਦਾਨਾ

ਕਮਤੇਰੀ

ਪੁਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ
ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ

E-mail:- shweat077@yahoo.com
www.surajvanshipharmacy.com

ਅਸਰ 3 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਜਵਾਨੀ ਮਾਣੋ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੰਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਅੱਜਕਲੁਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰੋਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਚਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੋਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸੈਕਮ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਜੋਸ਼
ਅਤੇ ਮਨਚਾਹਾ ਟਾਈਮ

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਲੋਰ ਬਿਵਾਰੇ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ: 59/AY/PB.

ਨਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਂ ਕੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ
(ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ
ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿਹਤ
ਬਣਾਓ
ਵਾਲ ਝੜਨਾ
ਜਾਂ ਸਫੈਦ ਹੋਣਾ

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweat Oberoi +91-98155-33933

ਅਭਿਨੇਤਾ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਕਾਰ

ਮੁੰਬਈ- ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਦਾ 5 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ ਹਿੰਦੂ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਖੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਆਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਕੌਲੁ ਸ਼ਾਮ ਕੋਕਿਲਬੇਨ ਧੀਰੂਬਾਈ ਅੰਬਾਨੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਡੀ

ਦਸੀਬਰ ਦੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਸੀਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਜਖਮ ਦਿੱਤੇ ਬਲਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਤਹਿਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਬਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤਵਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਾ ਝੁਕਣ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵੱਖ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੁਲਮ ਦੀ ਲਾਲ ਹੋਨੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਜਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੇਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤਵਰ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਰੂਹ ਢੁਕੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਦੇ ਸਮੱਥ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਦੀ ਝਲਕ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੂਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੁੱਭਦੀ ਸੀ। ਨੀਲੇ ਬਾਣੇ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਨੀਲੀ ਘੋੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨੀਲਾ ਅੰਬਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕ-ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਜੰਗ ਤਖਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਵਿਚਕਾਰ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਖਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਣੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਛੱਲ-ਕਪਟ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ, ਜੋ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ, ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਹੀ ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਤਖਤਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਨੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਵਤਨ ਪ੍ਰਸਤ ਵਿਅਕਤੀ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.

Editor in Chief & Publisher

e-mail: bsma54@gmail.com

Tel : 510-938-7771, Ph : 510-516-3536

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Pardes Times (2nd office)

Ranjit Kandola ,Managing Editor

530-315-1020, email-Kandola@macloans.net

Buta Ram Joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Web designed www.pardestimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਐਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭਾਰਤੀ ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਐਂਡਰਟਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ, ਕੁਟਮਾਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਵਜੂਦ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਾਂਡੀਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੋਣ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਹਨ।

ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਜੋ ਤਲਾਕ ਨਾ ਸਬੰਧ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 13 (ਬੀ) ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੂਲਾ-ਸਫ਼ਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਤਲਾਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਕਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੂਲਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਕਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਗੁਸੇ ਜਾਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਸਾ ਸਾਂਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਦੋ ਕੋਲ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਹੀਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੂਲਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੈਕਿੰਡ ਮੋਸ਼ਨ ਸਟੇਬੈਟ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਰਟ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੇਟਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ

ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦੇ ਲਈ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਦਾ ਵੇਟਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਲਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇਧਰੇਮਾਲ ਕਰਕੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵੇਟਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਲਾਕ ਦੀ ਅਰਜੀ ਦੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲਈ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਦਾ ਇਤਿਜ਼ਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਰਟ ਇਹ ਦੇਖੇਗੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਸੁਖਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਕਿਸਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਫਾਇਦਾ

ਕੋਰਟ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮੱਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਫੇਲ੍ਹੁ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋ ਵੇਗੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕੇਸ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੋ ਵੇਗੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪੀਰੀਅਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੈਕਿੰਡ ਮੋਸ਼ਨ ਸਟੇਬੈਟ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਰਟ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤਾਂ ਦੇ ਆ

ਰਾਜ-ਪ੍ਰੇਹ ਜੁਰਮ: ਕਿਆਂ-ਖੁਬੀਪ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮੁੱਕਦਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕਾਢੀ ਹਨ।

(1) ਸਤੰਬਰ 2001 ਵਿੱਚ ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ ਅਸੀਮ ਡਿਵੇਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਗਿਡਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਟੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਮਜਾਕ ਉਡਾਇਆ ਹੈ। (2) ਮਾਰਚ 2014 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਕਟ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ 60 ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟੀਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ। (3) ਅਗਸਤ 2014 ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 7 ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸਿਨਮਾਘਰ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਸਮੇਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਸਤਾਖੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਦੇਸ਼ੀਆਂ' ਉਪਰ ਰਾਜ-ਯੋਹੁ ਦੇ ਜੁਰਮ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਇਹ ਜੁਰਮ ਹਟਾ ਲਏ ਗਏ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ (ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਹੈ) ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ 2014 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜੁਰਮ ਅਧੀਨ 47 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹੋਏ, 48 ਲੋਕ ਗਿਡਤਾਰ ਹੋਏ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ
ਸਰਕਾਰ ਵਿਹੁੰਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ
ਹੈ। ਇਸ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਫਾਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਭੈਂਡੀਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਜੁਰਮਾਂ
ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ
ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਜੇਤੂਂ ਵਿੱਚ ਸਤਨਾ ਪੈਂਦਾ
ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ
ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।
ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ
ਦਹਕਿਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਬਰਬਾਦ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਰਟੀਕਲ 19 ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਪਣੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ 'ਬੋਲਣ' ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ' ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡੇਢ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਜ-ਯੋਹੁ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ
ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇਵਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਕੇਵਾਰ
ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ,
ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ: 20.01.1962) ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਗਿਰਿਆਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ
ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਥੇ
ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੀ ਸਖ਼ਤ
ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਅਲੋਚਨਾ ਜਾਇਣ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ
ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਵਸਥਾ (ਪਬਲਿਕ
ਆਰਡਰ) ਨੂੰ ਖਡ਼ਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਤੌਰ
'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ
ਅਗਾਂਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਇੰਨੇ ਸਖ਼ਤ
ਸਥਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਪੁਰੀ
ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੋਕ ਰਾਇ ਬਣ ਸਕੇ।
ਪਰ ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਹਿੱਸਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਛੋਣਾਂ
ਆਦਿ) ਤਾਹਾਂ ਹੋਣਾ ਜਾਂਚੀਦੀ ਹੈ।

ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ
26.05.1953 ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਰੋਨੀ ਵਿਚ
ਫਾਰਵਰਡ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ
ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਇੱਕ
ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ
ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ।
ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਸਤੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਹੀ ਬਦਲੇ ਹਨ।
ਸਰਕਾਰ ਰਿਸਵਟਖੋਰੀ, ਕਾਲਾਬਾਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ
ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਸਤ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਖੁਨ ਚੁਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਗੁੰਡੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਕਾਰ ਲਾਤੇ ਹੈਂ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵੱਡਾ

ਸਰਕਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ:) ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਕਲਾਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਥੋਰਡ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਕਲਰਕ ਸੀ, ਵੱਲੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ, (ਜਿਸ ਦਿਨ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨੀਲਮ ਸਿਨਮਾ ਸਾਹਮਣੇ ਜੂਝੀ ਭੀਡ ਸਾਹਮਣੇ “ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਰਾਜ ਕਰੋਗ ਖਾਲਸਾ, ਹਿੰਦੁਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ” ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਭੜਕੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ‘ਤੇ ਰਾਜਯੋਹੁ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਰਨ ਇਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੱਤੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬੁਰੀ ਹੋਂਦੇ ਹਨ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਸ਼ਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਕਦਮੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਂਤੁ ਐਂਡਾਈਆਰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪਾਟੀਦਾਰ ਨੇਤਾ ਹਾਰਦਿਕ ਪਟੇਲ (ਹਾਰਦਿਕ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ: 27.10.2015) ਵਾਲੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ।

ਐਂਡ.ਆਈ.ਆਰ. ਖਾਰਜ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਫੇਰ
ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜੀ ਦੀ
ਸੁਣਵਾਈ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ
(ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ
ਦਿੱਲੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ
ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ
ਮਿਤੀ: 02.03.2016) ਦੇ
ਮੁੱਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ

ਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਮੀਤ

ਕਨੁਈਆ ਕਮਾਰ ਉਪਰ ਦੋਸ ਸੀ ਕਿ ਕਸਮੀਰੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਜੋਐਨਯੂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਾਅਰੇ ਲਏ। ਕਨੁਈਆ ਕਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀਧਾਨ ਹੱਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਛੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਚੁੱਧ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਪਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਝ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਨੁਈਆ ਕਮਾਰ ਨੂੰ ਆਰਜੀ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਧੱਕਤਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਕਸਾਤ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਨਕਸਦਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਕੜਮੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਨਜ਼ਾਰਾਇਜ਼ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਕੇ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਲਤ ਮੁੱਕੜਮੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਧ ਦਿੱਤਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਯੱਤੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਛੋਜਾਗੀ ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖਿਓ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਉੱਘਾ ਗਲਪਕਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ
ਅਟਾਰਨੀ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਰਾਹੂਲ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਮੇਦੀ ਦਾ ਜਾਦੂ

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਵੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਵੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਂਗੂਨੇ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੱਭਿਤੀ ਸਾਡੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ'।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੱਤਾ ਵਿਹੋਈ ਲਹਿਰ
 ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ,
 ਓ ਬੀ ਸੀ, ਪਾਟੀਦਾਰ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ
 ਨਗਰਾਜ਼ਗੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੋਟਬੰਡੀ ਅਤੇ ਜੀ ਐਸ ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ
 ਛੋਟੇ ਵਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ
 ਹੈ। ਮੌਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰਾਤ ਭਾਜਪਾ
 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੌਂਦਾਵਰ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਉਭਰ ਸਕਿਆ ਤੇ
 ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ
 ਰਾਹੀਂ ਪੋਖਿੰਨ ਰਾਹਾ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਲਗਭਗ 11 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ ਦੁੱਗਣੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਿਤਾਂ ਸਕਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਲਾਭ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮਹਿਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਨਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜਤਾਂ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾ ਸੱਤਕਾਂ ਕੰਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 182 ਮੈਂਬਰਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ 52 ਵਿਧਾਇਕ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸੌਗਾਨਾਵਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਚੰਗਾ-ਖਾਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਮਾਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਇਲਾਕਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਟੀਦਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜਾ ਹਾਰਦਿਕ ਪਟੇਲ ਨਾਲ ਗਠਨੋੜ ਦੀ ਗੱਲ ਫੜੇ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਲਾਕੀ ਭਰਿਆ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮਹਿਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸੋਚ ਬਣ੍ਹ ਗਈ।

ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਮਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮੁਢਲ ਮਹੌਰੇ ਉਚ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਥੇ ਚੋਣਾਂ ਲਤਨ ਲਈ ਜਾਤ, ਮਜ਼ਬੂਤ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖੇਡਦਿਆਂ ਬਹੁ-ਪੱਧੀ ਰੁਣੀਤੀ ਭੂਤੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਣਾਂ ਨੂੰ 'ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ' ਵਿਚਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੇਂਦੀ। ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦਮ ਇਹ ਚੁਕਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਚੌਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਟਿਕਟ ਵੰਡਣ ਮਹਰੋਂ ਕਿੰਨੇ ਬਾਗੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਉਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੌਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਤੁਸਟੀਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜਾਾਬ ਢੇਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਉਦਾਰ ਹਿੰਦੂਤਵ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਸ ਤੋਂ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਡਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਕੰਗਰਸ ਨੇ ਇਹ ਨੀਤੀ ਰਜਿਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦੋਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਹਬਾਨੇ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਲਟਾ ਘੰਭਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸਿੰਦਰੇ ਖੀ ਖੇਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਤੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਾਲਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਕੰਗਰਸ ਨੇ 2002 ਦੀਆਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਹਿੱਦੇ ਵੱਟਾਂ ਬਚੇਟਨ ਦੀ ਭਜਪ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੰਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬੇਗਾਨੀ ਹੋ

ਗਈ। ਨਹਿੰਦੇ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਯੁਵਰਾਜ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹੁ ਗੁਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਮੱਬੇ ਵੱਟ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਭਰ ਵਿੱਚ ਦੁਆਰਕਪ੍ਰਾਸ਼ ਮੰਦਰ ਤੋਂ
ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿਮ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਮਹਾਰਾ ਰਾਹਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਬਜਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਦੇਵੀ ਚਮੰਡਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਅਸੀਂ ਰਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਉਹ 100 ਪੌਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਸਾਦ
ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਹਲ ਵੱਲੋਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ
ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਵਾ ਕੀਤਾ, 'ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਸਿਵ
ਦਾ ਭਗਤ ਹਾਂ, ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣ, ਸੱਚ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ।' ਧਰਮ ਦਾ ਕਾਰਡ ਖੇਡਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ
ਜਾਤ ਦਾ ਕਾਰਡ ਵੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਹੁਣ ਉਹੋ ਜਿਹਾ
ਜਿਹਾ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅੱਸੀ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ
ਸੀ। ਖਤਰੀ-ਹਰੀਜਨ-ਆਦੀਵਾਸੀ-ਮੁਸਲਿਮ, ਭਾਵ ਅੰਚ ਏਂਦੂ
ਔਮ (ਖਾਮ) ਦਾ ਜਿਹਤਾ ਦਾਅ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅੱਸੀ ਦੇ ਦਹਾਕੇ
ਵਿੱਚ ਬੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਛੂੰ-ਮੰਤਰ ਹੋ
ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਟੀਦਾਰ, ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਓ ਬੀ
ਸੀ ਉਤੇ ਆਪਾਰਤ ਗਠਸੋਝ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ
ਹੈ। ਹਾਰਦਿਕ ਪਟੇਲ (ਪਾਟੀਦਾਰ, ਜਿਗਨੇਸ਼ ਮੇਵਾਨੀ (ਦਲਿਤ))
ਉਤੇ ਡੋਰੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਛੜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਲਪੇਸ਼
ਠਕੋਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਤੀਤੀ ਇਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਉਝ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਚਿਤ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ
ਦੀ ਵਾਰਾਂ ਵੀ ਪੋਰਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿਮ ਦਾ ਫੋਕਸ ਜਾਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਵਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਚੋਣ ਬਹਿਸ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੈ ਕਿ “ਫਿਲਹਾਲ ਅਸੀਂ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਹੈ।” ਰਾਜ ਸਭਾ ਚੋਣਾ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਤ ਪਟੇਲ ਦੀ ਜਿਤ ਨੇ ਦਿਖਾ ਇੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਸਲਿਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

ਕਲਿਆਣੀ ਸੰਕਤ

ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਅਜੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰੀ ਸੰਬਿਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਤੋਂ 'ਸਮੋਗ' (ਧੂਆਂ ਤੋਂ ਧੂੰਦ) ਦੇ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਪਿ਼ਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਾ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਇਚਾਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਿਟੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹਨ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਗੰਡਲਦਾਰ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 'ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ' ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਚਾਜ਼ ਹੈ। ਉਚੇ ਸਿਆਸੀ ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਦਰਸਿਆਨ

ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਬਾਈਨ ਦੀ ਕਤਰਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਬਹੁਤ ਮੁਸਕਲ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਿਰ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਖੇਤੀ ਮਾਹਰਾਂ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਬਾਈਨ ਦੀ ਕਤਰਨ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨੇਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਬੁੰਹਦ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੋਂਨੇ ਦੀ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਨਾਲ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵਾਧੂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਭੇਤੀਬਾੜੀ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਚੌਗਿਰਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪੀਤੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਸਲੀ ਮੁੱਦਾ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਆਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪਹਿਲੂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬਦਲ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਕੋਆਪੇਟਿਵ ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਆਇਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਝ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਲਾਹੌਰੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ

ਦੀ ਵੇਖਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਗਰ ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਕਣਕ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਵਿਚਾਲੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਗਿਆਨ ਉਪਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਮੁੱਢਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸਸਤਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀਆਂ ਉਲਾਘਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਮੁੱਢ ਸਾਡਨ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਤੀ ਨਾਲ ਲਾਹੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਅਪਣੇ ਦਿਲ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ

ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਦੀ ਅਸੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਪਰਾਧ ਭਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ?

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਾਲੀ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਮੁੱਢਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਗਲਤ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹੀ ਗੁਜਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ

ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਚੌਗਿਰਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪੀਤੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਮੰਚ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨੇਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਬੁੰਹਦ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੋਂਨੇ ਦੀ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਨਾਲ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵਾਧੂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਚੌਗਿਰਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪੀਤੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੰਚ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨੇਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਬੁੰਹਦ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੋਂਨੇ ਦੀ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਨਾਲ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵਾਧੂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਚੌਗਿਰਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪੀਤੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨੇਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਬੁੰਹਦ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੋਂਨੇ ਦੀ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਨਾਲ 100 ਰ

ਪਾਰਮਕ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ : ਫੈਸਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਰਨਗੀਆਂ?

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਲਗੀਰ ਰਚਿਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਈ ਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਰਜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾਤਨ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ. ਦਲਗੀਰ ਰਚਿਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਸਦਾ (ਅਪਣਾ) ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਦਲਗੀਰ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ, ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਸਾਮਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਦਿਆਂ ਜਹਿਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਉਭਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਧਰਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੀਤਾ ਕਰਨਗੀਆਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਭਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ ਦੋ-ਦਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾ ਵੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਰਖਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਹੀ ਸੀ! ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਰਗ ਵਲੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤਿੰਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਲਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਦ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬਗਲਾਂ ਵਜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਉਸਦਾ ਸ਼ਾਅਗਤ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਗੇ ਆ ਇਸ 'ਅੰਤੀ ਸਫਲਤਾ' ਦਾ ਸੇਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਕਿ 'ਜੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮਕ ਮੁੜੇ ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁੜੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ', ਧਰਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦਖਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ, ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਪਾਸੋਂ ਧਰਮਕ ਮੁੜੇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ, ਆਪਣੇ ਧਰਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਲੋਂ ਦਖਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿ ਲਿਆ, ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਣ-ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ, ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਕਿਤਨਾ ਭਾਰੀ ਮੁੜੇ ਤਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। (ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਦਲਗੀਰ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਉਸ ਹੁਕਮਾਂ ਨੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੁਨੌਤੀ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਉਚ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੁਨਰ ਲੇਖਨ ਦੀ ਸੋਚ: ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਹਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਖਾਓ ਜਾਣ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਰੀਤ ਕਾਰਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਏ ਜਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਖਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁੜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪੜਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁੜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਗੁਆਉਂਦਾ ਆਇਆ ਉਸਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਬਚਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਣ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪ੍ਰਹੁੰਚਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਈਮਾਨਦਾਰਾਨਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਠੋਰ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਉਣ, ਉਸਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਠੀਕ ਤਥਾਂ ਪੁਰ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਮੌਹਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਵਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰ ਆਧਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪ੍ਰਹੁੰਚਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਈਮਾਨਦਾਰਾਨਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਠੋਰ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਉਣ, ਉਸਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਠੀਕ ਤਥਾਂ ਪੁਰ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਮੌਹਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਵਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਣ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਤੇ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪੜਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁੜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਗੁਆਉਂਦਾ ਆਇਆ ਉਸਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਬਚਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਪਿੰਡ ਪੂਰੀਕਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰੈਲ ਸਿੱਖ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਾਕਸਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਭੇਜਣ ਲਈ 35 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਏਜੰਟ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਰਬਜੀਤ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 2 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੀਜੇ ਦੀਆਂ ਤੁਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜੁਨ ਤੋਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਹ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸਾਇਦਾਨ ਸਾਥ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਖੋਜੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਨਵੇਂ ਵਿਦਵਾਦ ਛੇਤ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਣ ਉਹ ਇਹ

ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਖਚਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲਗ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕਲੋ-ਇਕਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਿਮੇਂਦਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਰਹੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਆਤੰਕ

ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਲ ਰੋਡ ਪਟਿਆਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 70ਵਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਆਪ ਲਕਵੇ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਧੀ-ਜਵਾਈ ਅਤੇ ਨੰਹ-ਪੱਤ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਸਮੇਤ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਬੰਲੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭੋਗ ਪੈਣ ਦੇ ਨੇਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਮੌਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰੀ ਤਾਂ ਲਾਉਣੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤਾਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਜਜਬਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਸਿੱਧਾ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਬੈਠਦਾ ਤਾਂ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਗੋਡਿਆਂ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਪੋਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮਨੁੰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਰਚਾ

ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਿਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਭ ਸਕਣ ਦੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਠਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਸੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਚੇਤਨਾ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਧਰਮ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਰਤਾਵਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ 'ਵੀਨਾਲੋਂ ਬੰਡੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੜੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਹਿਣ ਬਿਨਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਬੈਠ ਗਿਆ ਕਿ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬੈਠਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਜਨ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਤੀ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਰਜਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ। ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪਸਾਦ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਣਕਾਰ ਕਿਣਕਾ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰੀ ਸੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਬਾਂਥ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੀਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕੁਰਸੀਆਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਨੂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪੱਖੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਹੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਉਸ

ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਹ ਛੱਡ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਬਾਂਹ ਤਾਂ ਪੁਤਰਾ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਨੂ ਆਸਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭੁਜੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ। ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਨੂ ਆਪਣਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਆਸਰੇ ਖਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖ ਲਈ ਬੈਠ ਗਿਆ ਕਿ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬੈਠਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਜਨ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਤੀ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਰਜਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ। ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪਸਾਦ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਣਕਾਰ ਕਿਣਕਾ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਿਆ।

ਬੋਗ ਉਪਰੰਤ ਲੰਗਰ ਤਾਂ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਰਡ ਵੀ ਲੰਗ ਹੋਇਆ ਸੀ 'ਲੰਗਰ ਦਾ ਰਸਤਾ'। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੈਠਿਆਂ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਉਹੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੌਣ ਕਿਸ

ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵਰਤਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਲੰਗਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਆਸਰਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦੇ ਕੋਮਲ ਪਹਿਲੂ ਗੁੰਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਆਤੰਕ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ-ਅਪਹਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਆਮ ਬੰਦੇ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਖਾਸ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਦੀ ਦੇਤਨਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ-ਸਿਆਸਤ ਰੁਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਾਂ' ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ, 'ਗੁਰ ਮੇਰਾ ਹੈ' ਦੀ ਪੰਥਕ-ਸਿਆਸਤ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਲੀਮ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਬਾਂਥ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਆਤੰਕ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਲਬਾਰ ਸਿੰਘ (ਗ੍ਰੇ)

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰੁਣ ਗਾਂਪੀ ਦੀ 'ਫਿਕਰਮੰਦੀ'

ਗੁਰਨੀਤੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਨੇਤਾ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਾਮਾ ਲਈਗਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਦੂਜੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅੰਜ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨੇਤਾ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ ਦੀ 60 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵੀ ਸੱਥਾਪਿਤ ਸਰਜਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ। ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪਸਾਦ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਣਕਾਰ ਕਿਣਕਾ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਿਆ।

ਗੁਰਨੀਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਵਰੋਲਿਆਂ 'ਚ ਪਿੰਡਿਆ ਯੀਜਾਬ

ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਲਗਤਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ, ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਲੋੜ, ਖੇਤੀ, ਵਪਾਰ, ਸੰਗੀਤ, ਆਦਿ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ-ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾਂ ਹਨ। ਸਿੰਠੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੇ ਧਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਧਿਕਤਾ ਵੀ 'ਬੰਜਰ' ਬਣਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੰਮੇ-ਲੰਘੇ ਤਕੜੇ ਜੱਸੇ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨਰੋਏ ਤੇ ਬਾਧੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਕ ਸੰਕਲਪ ਉਤ੍ਤ-ਪੁੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 'ਉੜਾ' ਤੇ 'ਜੂੜਾ' ਹੁਣ ਟਾਵਾਂ-ਟਾਵਾਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਅੰਜਨ ਮਹਿ ਨਿਰੰਜਣ' ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਗਾਰਾ, ਸਾਹ-ਸਤਹੀਣ ਸਮਝਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ਬਰ ਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੁਣ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਫ਼ਨਾਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸੁਖਮ ਤੇ ਪੇਚੀਦਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਹੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜ, ਸਰਲ ਤੇ ਸੰਕਟ ਮੁਕਤ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਾਰਨ ਤਲਾਸਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਰਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਕਟ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੇ ਬੈਰੂਨੀ ਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਚਾਹਤਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਤ ਤੇ ਸੇਧਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਾਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੀਡੀਆ, ਨਵ-ਸਾਮਰਾਜੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਤਕਨੀਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਆਦਿ ਦੇ ਮਹਾਂਜਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੱਗੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸਵੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ, ਇਕੱਲਤਾ, ਬੇਸ਼ਬਰੀ, ਸ਼ਾਅਰਬ, ਮੌਕਾਪਸਤੀ ਆਦਿ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪਰੋਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੀਡੀਆ ਉਦਯੋਗ ਹੁਣ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖਾਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਖਸਲਤ ਨਾਲ ਜੁਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ

ਮਨੋਬਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਟਰੋਲ ਰਾਹੀਂ ਸਰੱਹਦਾਂ ਦੇ ਇਕੱਤਰੀਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਅਜੋਕਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉਦਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ,

ਡਾ. ਜੀਮ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਿੰਬਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੁਹਜ ਨੂੰ ਨਿਰਾਬਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਾਬਕਤਾ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਟਰੋਲ ਸਾਡੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ

ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਤੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਲੁਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਉਦਯੋਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲਲਾਚਉਣ, ਪਲਸਟਾਨ, ਪਸਮਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਮਸਨੌਈ 'ਅਨੰਦ' ਤੀਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਅਨੰਦ' ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਅਨੰਦ' ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੇ ਭੀਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕੁਲੀਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪਾਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ।

ਉਪਭੋਗੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੋਧਿਕ ਤਬਕਾ ਸਿਆਸੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੋਧਿਕਤਾ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦੇ ਏਕੇ ਦੀ ਬੇਹੁਦ ਲੋਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਬੋਧਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਰਿਆਜ਼ੀਲਤਾ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਗੈਰ-ਬੋਧਿਕ ਮਹੌਲ ਅੰਦਰ ਬੰਡਿਤ ਤੇ ਤਿੜਕੀਆਂ ਚੇਤਨਾਵਾਂ ਵਧ-ਫੁੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਵਾਲੇ ਬੋਧਿਕ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਤਵੱਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੋਧਿਕ ਕੰਗਲੀ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਤਰਕੀਣ ਸੇਚ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬੰਡਿਤ ਚੇਤਨਾ ਮੀਡੀਆ ਨਿਯੰਤਰਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਂਸਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਠੋਸ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਅੱਜ ਲੋਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਬੋਧਿਕਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਨੈਓਨਿਕ ਜੁਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੋਕੀਆਂ ਵਿਰਾਟ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਂਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕਤੀ ਸੰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਲੋਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਬੋਧਿਕਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਨੈਓਨਿਕ ਜੁਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੋਕੀਆਂ ਵਿਰਾਟ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਂਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕਤੀ ਸੰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਲੋਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਸਾਨੂੰ ਲਾਜਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜੋਕੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੋਧਿਕ ਮਹੌਲ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਰਸਤਾ ਗਲ-ਗਲ ਤੀਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਸਤਾ ਗਲ-ਗਲ ਤੀਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਸਤਾ ਗਲ-ਗਲ ਤੀਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਕੈਮੀ ਤੇ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਲੁਕਵੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਤ ਹੈ। ਉਸ ਅਗਾਂਹਵਾਦ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੀਆਂ ਠਾਰਾਂ

ਬਲਰਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਪ੍ਪੀ
ਐਸ. ਪੀ.

ਦੋ ਕੁ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਕਲਾਕਾਰ ਸੰਨੀ ਲਿਉਣ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਚੀ ਕਿਸ ਫੰਕਸ਼ਨ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਮੜ ਪਏ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੱਤਰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਜਾਮ ਰਹੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਧੰਡ ਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਹਲਪੁਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ ਮੌਜੂਦਾ 'ਤੇ ਬੱਸ-ਟਰੱਕ ਖਤਾ ਕਰ ਕੇ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਵਿੱਚ ਅਨਾਉਨਸਮੈਟ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਫਰੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕ ਮਿਟੇ ਮਿਟੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸੀਟਾਂ ਮੱਲ ਲੈਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਣਕ ਬੀਜ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਪੱਧੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਤਾਸ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜੰਮਿਆਂ ਪਲਿਆ ਭਾਣਸਾ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਇਨ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਹਲੇ ਹੀ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ 8-9 ਵਜੇ ਉਠੋਂ ਕੇ ਮਚਕੇ ਮਚਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਨਿਬੇਤ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਰੂ ਪ੍ਰੀਣ ਬੈਣ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, "ਮਾਮਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਕਾਨਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਤਾਂ ਨਹੀਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਐਥੇ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦੀ ਬਹੁਤ ਆ ਕੋਈ ਕੰਮ ਈੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬਿੱਲ ਕਿਵੇਂ ਭਰਦੇ ਹਨ?"

ਮੈਂ ਹੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਭਰਤੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲੁ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, "ਬੱਸ ਜੀ ਵਿਹਲੇ ਈ ਅੰਹੀਂ।" ਵਿਹਲੇ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸੌਂਕ ਨਾਲ ਕਤਕ ਸਫੈਦ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਫੈਦ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣੇ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨੁਹੁੰ ਵਧਾਉਣੇ ਵਿਹਲਤੁਹੁੰਣੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਗੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਹੁੰ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਐਨੀ ਵਿਹਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਪ੍ਰੰਮਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਤੇ.ਸੀ.ਬੀ. ਮਿਟੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਚਾੜ੍ਹੇ ਹੋਣ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਤਮ-ਸ਼ਬਿੰਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੱਤਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਗੱਡੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ ਉਲ੍ਲਾਂ ਵਾਂਗ ਧੋਣ ਪ੍ਰੰਮਦਾ ਪ੍ਰੰਮਦਾ ਕੇ ਵੇਖੀ ਜਾਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਵੈਸੇ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓਂ, ਵਿਹਲੜਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਮਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਈ.ਪੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਦ ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉੱਤਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਉਸ ਦੇ ਉੱਡ ਜਾਣ ਤੱਕ ਖੜਾ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਲੰਬੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇੱਕ ਸਕੁਲ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਹੈਲੀਪੈਡ 'ਤੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਤਰ ਕਰਾਂਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਸਿਆਣੀ ਬਿਆਣੀ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਨੇ ਗਾਰਦ ਇੰਚਾਰਜ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੇ ਤਰਲੇ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਅਤੇ ਸਕੁਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨਾਲ ਸੈਲਫੀਆਂ ਪਿੱਚ ਲਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਫੁਕਰੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੈਲਫੀਆਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮੁੱਢਲੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ।

ਸਾਡੇ ਇਕੱਲੇ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕ ਹੀ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਿਹਲੜ ਹਨ। ਜਿਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੈਡਕਵਾਟਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਨ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸਬਹ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦਫ਼ਤਰ ਬੈਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਟੀਚਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵਿਹਲੇ ਚਾਹੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ, ਦੁਸਰੇ ਟੀਚਰ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੀਰੀਅਡ ਵੀ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਗੇ। ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਧਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੇ ਦਿੱਲੀ ਦੱਖਣ ਲੈ ਜਾਓਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਦੁਫ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਡੇਂਡ ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਲੰਚ ਬਰੋਕ ਡੇਂਡ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਉਂ ਅਫਸਰ ਨਰਮ ਤਬਿੰਡ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਹਿਤ ਕਹਿਣਗੇ,

"ਬਹੁਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਪੁੱਛਦਾ ਈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਰਾਮ ਨਾਲ 10-11 ਵਜੇ ਆਈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 2-3 ਵਜੇ ਘਰ। ਮੌਜ਼ਾਂ ਹੀ ਮੌਜ਼ਾਂ ਹਨ।" ਦੁਸਰਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਹੀ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਹੀ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਠੋਕ ਕੇ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਮੀਲ ਭਰ ਲੰਬਾ ਠੰਡਾ ਹਾਉਂਕਾ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੇਗਾ, "ਸਾਡੀ ਭਰਾ ਕਾਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?

ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਅਫਸਰ ਈ ਬਹੁਤ ਮਾਤਾ। 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਗਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ।" ਮਤਲਬ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਬੁਰਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ, ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੇ ਵੱਗ ਵੇਖ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਚੀਠਾਂ ਵਾਂਗ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਡੇਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਵੀਹੀਰਾਂ ਘਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਨੰਬਰ ਪੇਜ਼ 'ਤੇ ਟਾਪੂਜ਼ੀਏ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਦੇ ਪੈਦਲ, ਕਦੇ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਕਦੇ ਮੈਟਰ ਸਾਈਕਲ ਯਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਝੰਡੀ ਵਿਖਾ ਕੇ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਆਮ ਹੀ ਛਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਅੱਗੇ ਝੰਡੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਗਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰੋਡੇਸ ਵੱਲ ਤੁਰੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਤਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਰ-ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਕਿਸ ਕੰਮ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? 70ਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ, "ਬੱਸ ਜੀ, ਐਵੇਂ ਈਂਗੋਂ ਗੇੜੀ ਮਾਰਨ!" ਇਹਨਾਂ ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਡੀਜ਼ੀਲ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਆਦਰ ਵਾਂਗ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਹਰੇਕ ਸੈਲਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਮੇਟਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰ-ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਵੱਲ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੀਂਹ ਜਾਵੇ ਹੋਨੇਗੀ ਜਾਵੇ, ਸਵੇਰੇ 8-9 ਵਜੇ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਿੱਤ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਿਹਲੜ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਭੁੱਖੀ ਵੀ ਹੋਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਵੀ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਵੀ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ, ਸੁੱਖਣ ਜਾਂ ਝੋਟਿਆਂ ਵਰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਏ ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਗੋਡੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਵਕਤ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੌਨੀਵਰਸ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਾਂਦੀ ਆਦਤ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਤੀਰਥਾਂ, ਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਟਾਈਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇ ਘਰ

ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ ਛਿੱਲੋਂ, ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਨੋਆ, ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੱਹਲ, ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਸੱਲ।

21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੰਗਰ ਫਰੀਮਾਂਟ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚੋਂ ਕੰਬਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ 2200 ਕੰਬਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਇਸ ਵਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਏ, ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ।

ਗਵਿੰਦ ਭੱਲਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਬਲੇ

ਨਿਊਯਾਰਕ - ਨਿਊਯਾਰਕ ਨੇ ਹੋਬੋਕੇਨ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੰਚ ਮੇਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਉਦੋਂ ਭੱਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਰਾਰਤੀ ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਦੀ ਕਾਰ ਉਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਭੱਲਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੇਅਰ ਡਾਨ ਜਿੰਮਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੂਨ ਵਿੰਚ ਮੁੜ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਹਨ। ਉਹ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ

ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭੱਲਾ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ, 'ਹੋਬੋਕੇਨ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਭਕਾਰੀਆ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਅਰ ਬਣਨ ਦੀ ਆਸ ਵਿੰਚ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੰਚ ਵਿਸਵਾਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਹੈ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂਬਰ ਮਾਈਕਲ ਡੀਫੁਸਕੇ, ਜੈਨੀਫਰ ਗਿਆਟਿਨੋ ਅਤੇ ਹਡਸਨ ਕਾਊਂਟੀ ਫਰੀਹੋਲਡਰ ਅੰਟੋਨੀ ਰੋਮਾਨੋ ਸੇਮੇਤ ਛੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਹਾਇਆ ਹੈ। ਵਰਨਾਂ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੂਨ ਵਿੰਚ ਮੇਅਰ ਜ਼ਿੱਮਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿਛੋਂ ਮੇਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਹਨ। ਉਹ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ

ਨਿਗਮ ਚੋਲਾਂ: ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 80, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ 25 ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ 79 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਪਟਿਆਲਾ- ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਪਟਿਆਲਾ ਲਈ 25 ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। 31 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੰਚ ਐਤਕੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 60 ਵਾਰਡ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੰਚੋਂ 32 ਪਟਿਆਲਾ ਸਹਿਗੀ ਹਲਕੇ ਵਿੰਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਐਲਾਨ ਗਏ 31 ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਸੇ ਹਲਕੇ ਲਈ ਸਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ (47 ਨੰਬਰ) ਵਾਰਡ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। 26 ਵਾਰਡ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿੰਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਐਲਾਨੇ ਗਏ 25 ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰਡ (5 ਨੰਬਰ) ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਨਿਗਮ ਦੇ ਦੋ ਵਾਰਡ (ਨੰਬਰ 17 ਤੋਂ 18) ਹਲਕਾ ਸਨੌਰ ਅਧੀਨ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਾਰਡਾਂ ਲਈ ਅਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ।

ਅੱਜ ਐਲਾਨੇ 25 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੰਚ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸੂਕਲਾ, ਰਾਜਵੀਰ ਕੌਰ, ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਰਮਾ, ਰਾਕੇਸ਼ ਨਸਰਾ, ਉਸਾ ਤਿਵਾਤੀ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਨੈਨਾ ਚੌਧਰੀ, ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸਰਤਾਜ ਕੌਰ, ਵਿਜੈ ਰਾਣੀ, ਰਾਂਚੀ ਬਾਂਸਲ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮਨੋਜ ਠਾਕੁਰ, ਅਨਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਫੀਨਾ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਰੇਖਾ ਰਾਣੀ, ਨਵਜੱਤ ਕੌਰ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਮੰਦਰਿੰਗ, ਨੇਹਾ ਸਰਮਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਕਮਲੇਸ ਕੁਮਾਰੀ, ਰਾਜੇਸ਼ ਸਰਮਾ ਤੇ ਸੁਨੀਤਾ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਮੁੜ ਸੁਰੂ ਕਰਨਗੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਲਈ ਅੰਦੇਲਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਹੀਦੀ ਦਿਹਾਤੇ 23 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਮੁੜ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅੰਦੇਲਨ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਦਨ ਵਿਖੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਵਿੰਚ ਹਾਲੀਆ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਕੇ ਜਨਤਕ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਾਂ ਐਲਾਨ ਦੀ ਮਦ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਨੀਅਤ ਸਾਫ਼ ਝਲਕੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੰਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨੇਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਪਾਲ ਨਾ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅੰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੰਚ ਲੋਕਪਾਕਤ ਤਾਂ ਲਾ ਗੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 30 ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੰਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿੰਚ ਵੱਡਾ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2011 ਵਿੰਚ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਮਲੀਲਾ ਸੈਦਾਨ ਤੋਂ ਲੋਕਪਾਲ ਲਈ ਵੱਡਾ ਅੰਦੇਲਨ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨਾ ਤੈਅ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨਾ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਹ ਇਕਲੋਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਅੱਜ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਬਾਅਦ ਇਸ ਚੋਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਅੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਅਥਾਰੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਮ. ਰਾਮਾਚੰਦਰਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਲ 89 ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅੱਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਜਾਇਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਹਨ।' ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਮਿਤੀ 11 ਦਸੰਬਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਵੱਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਨਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁਲਦੀਆਂ ਉਤੇ ਲਿਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ 'ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਲਾਡਲਾ' ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਚੰਗਾ ਭਵਿੱਖੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ' ਬਣੇਗਾ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹੁਲ

ਨੂੰ 'ਸੱਤਾ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਹੈ' ਦੱਸਣ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਨਵਰੀ 2013 ਵਿੰਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੀਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਪੂਰ 'ਚ ਉਸ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਕਰੀਰ ਦੇ ਪੰਜ ਵਰਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਉਸ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਮੰਨ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦਾਦੀ ਅੱਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਾਂਧੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਸਹਿਜਾਦਾ ਅੱਤੇ ਪੱਧੂ ਵਰਗੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਜਕਟਾ ਰਿਹਾ। ਗਾਂਧੀ-ਨਹਿਰ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿੰਚ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹੁਲ ਛੇਵਾਂ ਸਖਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਲੜੀ ਮੌਤੀਲਾਲ ਨਹਿ

Raja King of Sweets Now Presents

New Introducing
Chaat Corner

Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

• BHEL PAPDI CHAAT • FALUDA KULFI
• GOL GAPPE (PANI PURI) • KHASTA KACHORI

ਹੁਣ ਸ਼ੁਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

Preet Fabrics & Appliance

ਅਸੀਂ ਹੌਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੈਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ, ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚਲੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਡੇ ਕੌਲ ਕਲਰੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਗੁਮਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER FOR BOTH FABRICS & APPLIANCES

5156 mowry AVE. Fremont, CA 94538

TEL : **510-797-7111** FAX : 510-739-6350

(For More Info. Call Oakar)

APPLIANCES

WE CARRY ALL MAJOR BRANDS!!

SONY, SANY, JVC, PANASONIC, LUGGAGE CROSS, PARKER PENS, OSTER BLENDERS

- Tvs, VCRs, DVD
- Tape Recorders
- Camcorders
- DVD Players
- Cordless Phones

- Watches (Seiko, Citizen & Swistar)
- Shavers & Trimmers
- Cellular Phones
- Medical Equipment
- Calling Cards

ਇਕੇ ਜੋ ਨਾ ਹਕਮਤ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਅੱਗੇ

ਾਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਗਰੀ 'ਚ ਵਸਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ
ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ
ਦਿਨ-ਦਿਨ ਰੱਣਕਾਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ
ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ
ਦਿੱਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁ ਪਹਾੜੀ
ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਹਰ
ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ
ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਮੁਗਲ
ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਐਂਟੰਗਾਮੇਸ਼ ਦੇ ਲੰਕ ਕਨ੍ਹੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ।

ગુર ક્રિપાલ સીધ અસ્ક

1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਤੌਖਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਗਰੋਜ਼ੇ ਬੁਨੀਂ ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਗਰੇ ਦੀ ਇਕ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਪੱਥਰ ਸੱਟਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਰੇਆਮ ਆਪਣੇ ਰੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਖੌਫ਼ਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਖੌਫ਼-ਖੌਫ਼-ਖਰੂੰ-ਖਰੂੰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਿਆ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹਕਮਾਂ ਨਾਲ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ
ਫੌਜਦਾਰ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਲਸ਼ਕਰ
ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਅਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਨ। ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ
ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ-ਘੱਤੀ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ
ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਰਸਦ ਦੀ ਕਮੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ
ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ। ਆਖਰ ਤੰਗ
ਆਏ ਹਕਮਾਂ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਚਾਲ ਚੱਲੀ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੱਯੱਤ ਅਤੇ ਬਾਹਮਣ ਨੂੰ ਬਲਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੰਧਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੰਧਿ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੱਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਪਨ 'ਚ ਜੁੜੀਆਂ ਨਨਕਾਣੇ 'ਚ ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਝਵੇ ਅੰਧੀ ਦਰਜਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਿਤ ਹਨ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਿ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੋਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖਸੀ ਵੇਖੀ ਜਾ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਹਰ ਨਿੱਤ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਬੜੀ ਰੀਝ, ਤੜ੍ਹਪ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਦੀ 1947 ਦੀ ਫਿਰ੍ਹੂ ਤੇ ਦੁਖਾਈ ਵੰਡ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਰਦਾਸ 'ਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ 2 ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿੱਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਕਾਢੀ ਕੀ ਕੱਝ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ 175 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਥਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ, ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੌਚਾ ਸੌਦਾ ਫਾਰੂਕਬਾਦ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੇਡੀ ਸਾਹਿਬ ਏਮਨਾਬਾਦ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਹੀਦ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰੰਤ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖੀ ਨਿਗੁਣੀ ਗਿਣਠੀ 'ਚ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਥਿਤ 175 ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ

ਦਿਲਾ ਵਲ ਅਤ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰਾ
ਜੀ ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਰਸੰਈਏ
ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੌਰਿੰਡੇ ਲਾਗੇ ਸਹੇਤੀ ਆ ਗਏ।
ਉਧਰ ਚਮਕੋਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡੇ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪਿੰਢਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ
ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਿੰਘ
ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਕਮ
ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਛੀਵਾਤੇ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ।
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗੰਗ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਰਿੰਡਾ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲ ਹਵਾਲੇ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ। ਕੋਤਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਡਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਲੈ
ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਕ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਰੋਧ
ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ
ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ (9 ਸਾਲ) ਅਤੇ ਬਾਬਾ
ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (7 ਸਾਲ) ਸਨ ਜੋ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਵਿੱਚ ਕੈਦ
ਸਨ। 11 ਪੋਰ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ
ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੈਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ
ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ
ਇਸਲਾਮ ਕਬਲ ਕਰ ਲੈਣ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਨ ਸਹੀਦ ਦੇ
ਪੱਤਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਦੀਵਾਰ ਵਿੱਚ ਚਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ
ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮਿਸਤਰੀ ਦੇ ਕੰਬਦੇ
ਹੱਥ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਹਾਲੇ ਦੀਵਾਰ
ਮੌਦਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਅੱਪੜੀ ਸੀ ਕਿ ਡਿੱਗ ਪਈ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜਿਆਦਾਤਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਓਕਾਡ ਬੋਰਡ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ
ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਬੋਰਡ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ
ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਇਸ ਬੋਰਡ
ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ
ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਉੱਥੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਰ
ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਕਮੀ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਉਦੋ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੰਹ
 ਅੱਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਖਸਤਾ
 ਹਾਲਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੁਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਵੇਂ
ਵਾਲੀਵਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚੱਲੀ ਦੋਸਤੀ ਵਧਾਉਣ
 ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬੇਹੁਦ ਸਹਾਇਤਾ
 ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ
 ਬਾਰਫਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਗਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ
 ਲਈ ਤੱਤ ਰਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
 ਇਸੇ ਤਾਜਦੂਆਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗੈਂਡੇ ਸਤਾਗਲਾਵਾਂ

ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਵੀ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਗੱਲਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਲੰਗਰ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰੰਤ ਹੋਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਡੈਲੀਗੋਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ

ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਵਧਕੇ ਬਾਰਡਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਅਮਦਾਨ 'ਚ ਵਧਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਵਾਫਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਮ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆ
ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੰਹ
ਅੱਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਖਸਤਾ
ਹਾਲਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੁਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ
ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚੱਲੀ ਦੋਸਤੀ ਵਧਾਉਣ
ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬੇਹੱਦ ਸਹਾਇਤਾ
ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਿਰਿਆਦਾ ਕਾਇਮ
ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਯੋਗ ਗੰਭੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਮਿਰਿਆਦਾ ਸਬੰਧੀ
ਪਰਫੱਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ
ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ
ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ

ਗੁਰਮਿਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿ-ਸਤਾਨੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੀਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਵੱਡਾ ਅਤਿਕਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂਕਿ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੇਸਤੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋ ਸਕਣ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ

ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਉਤਸਵ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ
ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪੁਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਣੇਗੇ
ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਠੀਕ 12 ਵਜੇ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ੍ਰੀ ਆਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਭੇਂਗ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸਹਿਯੋਗ ਕਿਨਾ ਕੁ ਸਾਰਥਿਕ?

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ। 'ਪੂਰਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨ' ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਖਾਤੀ ਬੰਗਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਤਕ ਦੇ ਸਾਹਿਲੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਚੀਨ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਤਨਮ, ਜਾਪਾਨ, ਫਿਲਪੀਨਜ਼, ਮਲੇਸੀਆ, ਬੁਨੋਏ ਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸੀਆ ਜਿਹੇ ਗੁਆਂਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਨੇਕਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਉਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਂ ਲਿਆ ਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੁਝ ਅਨਾਤੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਵੀ ਵੇਖੀ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਕੋਰੀਅਨ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਮਸਕਾਂ ਵੀ ਚਲਾਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੂੰ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਸਾਈਲਾਂ ਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਣਾ ਸੀ।

ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਲੰਬੇਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀ ਦੋਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਜਾਪਾਨ, ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ, ਚੀਨ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਤੇ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਹੈਨੋਏ ਤੇ ਮਨੀਲਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਏਪੇਕ' ਅਤੇ 'ਆਸੀਆਨ' ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਪੂਰਬੀ ਏਸੀਆ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁ-ਮੁਲਕੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਮਨੀਲਾ 'ਚ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲਾਹੋਵੰਦ ਦੁਵੱਲੀ ਮੁਲਕਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮੌਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਸੀਆਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਥੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 2018 ਦੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮੁਲਕਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੌਦੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਹ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤੇਕਿ 'ਆਸੀਆਨ' 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੇਹੱਦ ਤਣਾਪੂਰਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਬੇਬੰਦੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦ ਵੀ ਉਸਾਗਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ 'ਆਸੀਆਨ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ 'ਅਮਰੀਕਾ ਪਹਿਲਾਂ' ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਪਾਰ ਦੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂ ਹਿੱਚਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਨੀਲਾ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਦੋਰਾਨ ਚਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਭਾਰਤ, ਜਾਪਾਨ, ਆਸਟਰੋਲੀਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ (ਇਹ ਚਾਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਕੜੀ' ਦੇ ਨਾਲ ਮਸ਼ੂਰ ਹਨ) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੋਰਾਨ 'ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ' ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੇ ਬੇਤਰੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾੜੀ, ਜਿਥੇ ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਵਿਖੇ ਚੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਕੰਮਲ ਫੌਜੀ ਅੰਡਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ 'ਚੁੱਕੂਟੀ ਦੇਸ਼' ਲਈ ਇਹ ਤੁਰੁ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਅਹਿਮ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਨੇ ਇਸ 'ਚੋਕੜੀ' ਉਤੇ ਚਿਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤੇਕਿ ਮਨੀਲਾ 'ਚ ਹੋਈ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੀਟਿੰਗ ਮੌਕੇ ਕੋਈ ਸ਼ਾਸ਼ਤ ਵਿਆਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਜਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁਨ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਨੇਮਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ

ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮਿਸਾਈਲਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੌਦਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਨੇ 16 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਚੌਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਆਰਥਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਿਓਲ ਦੀਆਂ ਵੌਜ਼ੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਣਾਉਣੇ ਪਏ। ਪੇਇਚਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਚੀਨੀ ਸੈਲਨੀਆਂ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ 15 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੋਂ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਜੰਗ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਛੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰਾਗ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ 'ਚ ਦਹਿਸ਼ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤੇਕਿ ਜੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਾਲੇ ਜੰਗ ਛਿਡੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਜਾਨਾਂ ਆਜਾਈ ਜਾ

'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਆਉਣ-ਜਾਣ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਲੰਘਾਉਣ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੋਦਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵੱਧ ਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਸਟਰੋਲੀਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਚੀਨ 'ਤੇ ਕਿਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੁਡਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਮੁਹੱਦੋਟ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਿਊਟਰਟੀ ਨੇ ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਆਰਥਿਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤੇਕਿ ਉਹ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ 'ਚ 'ਮੰਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ' ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਨੇਕ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਰਾਜ਼ੀ ਵਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਸਾਰਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੁਝ ਰੁਖਾਂ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨੀਆਂ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਲਭ ਮਿਲਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੇ ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਨਿਤ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੇ ਖੇਤਰੀ, ਭੁ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਦੀ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਨ।

ਕੋਮੀ ਅਪਰਾਧ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਓਰੋ (ਐਨਸੀਆਰਬੀ) ਦੀ ਸਾਲ 2016 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਚਿਤਾਜਨਕ ਵਾਧੇ ਦਾ ਰੁਕਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇੱਕੋਨਿੱਕ ਸੁਖਾਵਾਂ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2016 ਦੌਰਾਨ ਕਮੀ ਦਰਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਾਸੇ, ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਅਪਰਾਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਜੋ ਤਸੱਵਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੱਖ ਉਤੇਕਿ ਅਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਕਿੱਸਾ ਯੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਗਾੜੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦਾ

ਨਿਰਮਲ ਸੰਪੁ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਰਾਜ ਅੰਦਰ 800 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ 800 ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਕਾਦਿਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਉਤਮ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 800 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੁਫ਼ਤ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੌਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨੇ ਤਜ਼ੀਜ਼ੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਸਾਨ ਰਸਤਾ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੁੱਦਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੌਜੂਦਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਂਦੇ।

ਪੁਸ਼ਾਸਕੀ ਲਾਪਵਾਹੀ ਅਤੇ ਵਰਿਊਂਅਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਾਂਹ-ਨੁੱਕਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯੁਕਤ ਪੱਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਸਾਲ 2002 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਪੀਪੀਐਸਸੀ) ਘੁਟਾਲੇ (ਨੈਕਰੀਆਂ ਲਈ ਰਿਸਵਤ) ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਘੁਟਾਲਾ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਿਸਟਾਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਪੰਕੀ ਭਰਤੀ ਰੁਕਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਸਟਾਫ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਵੀਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਾਸਾਜਨਕ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਰੱਜੇ-ਪੂਜੇ, ਅਤੇ ਘੱਟ ਰੱਜੇ-ਪੂਜੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਜਿਹਤਾ ਵੀ ਬਦਲ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੂਬ ਪ੍ਰਫ਼ਲਿਤ ਹੋਇਆ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸਰੋਤ ਸੀਮਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੰਗ ਵਧਣ ਕਾਰਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪੰਤ੍ਰੂ ਗੁਣਵੱਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਭਿਸਟ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਚ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ।

ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਾਟ ਨਾਲ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਾਰਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੈਰਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪੱਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੁਝ ਉਘੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਹੁਤ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਾਖਲੇ ਲਹੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਪੀਜ਼ੀਈਏ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਆਈਏਏਟੀ ਰੋਪੜ, ਐਨ ਆਈ ਟੀ ਜਲੰਧਰ, ਨਾਈਪਰ ਤੇ ਆਈ ਆਈ ਐਸੈਸੀਈਏਰ ਮੁਹਾਲੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਿੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਨੇ ਹੁਕਮਰਾਧ ਧਿਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵੱਡੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਨ ਨਹੀਂ ਝੰਜੋਤਿਆ, ਜਿਨ

ਝੰਜੋਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅੱਠ ਸੌ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੋਪੜ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਸਿਆਸੀ ਉਬਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਰਦ ਚੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਆਇਆ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਮੁਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਹਿਮ ਐਲਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਬਾਧ ਦੇ ਵਿਤਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਅੰਦਰ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਲੈ ਕੇ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਅੰਦਰੋਂ ਨੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਏਗਾ।

ਸਿਆਸੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਲੀਪੀਤ ਸਿੱਖ ਬਾਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਹੇਠ ਦੋਬੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪੈਸੇ ਸੁਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ 'ਸਾਨਦਾਰ' ਵਿਚਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ।

ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨ ਦੇ ਨੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਝੰਜੋਤਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਦਾ। ਬਹੁਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਬੱਛੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਸਿਕਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੋਰਡ ਤੇ ਨਿਗਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤੇ ਸਮੇਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਡਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ 'ਸ਼ਾਬਦ ਨਿਗਮ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਖਰਚੇ ਵਧਾਏਗੀ, ਭਿਸਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹ ਉਪਰ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਵੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਸੋਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੋਡੂ-ਚਿਰੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚ

ਕਿਵੇਂ ਰੁਕਣ ਖੇਡ ਮਸ਼ਦਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ?

ਜਾਂਬਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ। ਜਿਥੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚੁੱਧ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਸਬਾਈ ਹੱਲ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾਮਵਰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਾ. ਬਗੀਚਾ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਕੌਮੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ-ਫੰਗ ਤੋਂ ਨਾਖੂਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਸਤੀਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਕ 'ਪਲੈਨਿੰਗ ਐਂਡ ਦਿ ਪੂਰਾਰ' ਲਿਖੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ।

ਕੇਂਦਰੀ ਅੰਨ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰਪੂਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਅਨਾਜ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 50 ਫ੍ਰੀਸਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਕੁਝ ਘਟਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ 36 ਫ੍ਰੀਸਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਲਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਸਥਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸਗੋਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਕੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀ ਹੋਈ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਵੀ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬੇਬਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲਕਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕਤੇ ਇੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਲੜਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਹਾਦਸਾ ਮੌਤਾਂ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਖੇਤ
ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਘੱਟੋਂ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਸ਼ਾਂ
ਦਾ ਲਵਾਰਸ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਥੋਂ
ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਣਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ
ਇੱਕ ਅਦਾਰਾ ਐਨ.ਐਸ.ਐਸ.ਓ. 1995 ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ
ਦੀਆਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ
ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਰਥਾਤਾਰੇ
ਦੀ ਧੋਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਫੌਲੇ, ਜੋ ਘਸਦਾ ਵੀ ਜਿਆਦਾ
ਅਤੇ ਟੁੱਟਦਾ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕਤੇ ਇੱਕੱਤਰ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ
ਕੋਈ ਲੋਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ।

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ
ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ
ਗ੍ਰਾਹੀਬੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਐਨ
ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਏ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ
ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 40 ਫੀਸਦ ਦੇ
ਕਰੀਬ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਇਕੱਲੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ।
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀਮਾਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਿਧਾਣਾ ਵੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ
ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡਿਨ-ਚੌਬਾਈ (75 ਫੀਸਦ)
ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨਾਂ ਜਿਵੇਂ
ਪਰਿਵਾਰਕ ਝਗਡਿਆਂ, ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਮਾਨਸਿਕ
ਸਿਹਤ ਦੇ ਵਿਗਾੜ, ਅਦਾਲਤੀ ਝਗਡਿਆਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ

ਆਦਤ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ
ਸਮਾਗਮਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਵਧੂ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ
ਨਿਊਨਤਮ ਪੱਧਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਰਗ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ
ਡੰਗਾਂ ਦੀ ਰੁਖੀ-ਸੰਕੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼

ਨ ਸਿੰਘ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਕਿਸੋਂ
ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ? ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ
ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੱਥਕ
ਵੀ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਰੇ ਹੋਏ ਭਾਂਡੇ ਕਦੇ ਵੀ
ਖਤਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋ ਖਾਲੀ ਭਾਂਡੇ ਹੀ ਖਤਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਾਗਣ
ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋਤਾਂ ਮੰਗ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਏਰਾਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਮਰਿਆਂ
ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਜਾ
ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਠਣਾ-ਬੈਠਣਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਤੰਤੀਆਂ-
ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਝੱਲਣੀਆਂ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ
ਜਾਂਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ
ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਠੰਡੀ

ਭੁਦਕੁਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਘਾਟਾ ਝੱਲ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਛੋਟੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਸੁਭੇ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਜਲਵਾਯੋਗੀ ਹਾਲਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਸਲੀ-ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਇਨਾ ਕੁ ਲਾਹੌੰਦਾ ਬਣਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਸਾਰੇ ਵਰਗ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀਮਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਤੱਤੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀਆਂ ਤੋਂ ਦਰਕਾਰੇ ਅਤੇ ਲੜਾਤੇ

ਜਾਂਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਬੈਬੰਦੀਆਂ ਸਮੁਹਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਬੈਬੰਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਵਾਜ਼ਬ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾ ਲਗਾ ਸਕੇ। ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਾਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਲਾਂ ਮੌਕੇ ਬਣਦਾ ਵਾਜ਼ਬ ਮੁਆਜ਼ਜ਼ਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਰਿਆਇਤੀ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਿਠਾਂ ਵਿੱਚ ਐਗਰੋ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਦਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਸੰਘਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁੱਲ-ਵਧੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪਿਠਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਣ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸੀਮਾਂਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰਾਂ ਉਪਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਹੱਕੀਆ ਕਰਨੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਮਨਰੋਗ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 100 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਉਜ਼ਰਤਾਂ ਉਪਰ ਦੇਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਗਾਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਖਿੱਚਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਗਰੂਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਨਾਓਣ।

ਤਰਸਣੇਗ ਹੈ ਯੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਮਜ਼ਾਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ

ਦੀ ਤਰੀਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਪਕਿੋਬਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਖੇਡੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਕਤਿਆਂ
ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਤਕਰੀਬਨ 15 ਲੱਖ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ
ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 90
ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਨੁਸੁਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਪਛੀਝੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ

ਅਤੇ ਕਰਜੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ
ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਾਹੁਕਾਰਾਂ ਅਤੇ
 ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਖੇਤ
 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆ ਤੋਂ
 ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲਣਾ ਸੌਖਧ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ
 ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕੋਲ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣਾ
 ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ
 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਹੁਕਾਰਾਂ, ਆਡੂਡੀਆਂ
 ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੇਜਮੀਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਉਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੋਰੇ ਅਨਪ੍ਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਵਲ ਨਿਗੁ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਨਿਗੁਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੀ ਸਬਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ

ਮਾਹੁਕਾਰਾਂ, ਆੜ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲਈ ਗਏ
ਕਰਜ਼ੇ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆ
ਉਪਰ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਨਿਧਿਤਰਣ ਵਿੱਚ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਤੱਥ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਲ ਕਰਜੇ ਦਾ ਲਗਪਗ 40 ਪ੍ਰਤੀਸਤਤਮਾ ਹਿੱਸਾ ਗੈਰ ਸੰਸਥਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਭਾਵ ਸਾਹੁਕਾਰਾਂ, ਆਤੁਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਟੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ 60 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਥਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਭਾਵ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਹੈ। ਦੱਸੇ ਪਾਸੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਜ਼ਦਰਾਂ ਸਿਰ ਕਲ ਜੜੇ ਕਰਜੇ ਦੀ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗ੍ਰਾ (ਪੋ.)

ਲਗਪਗ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ
ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਗੈਰ-
ਸੰਸਥਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ
ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਥਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ
ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ
ਤਾਜ਼ਾ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰਫ
2016-17 ਦੌਰਾਨ 70,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
2,20,000 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ 2010-11 ਦੌਰਾਨ 27000 ਰੁਪਏ
ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 37500 ਰੁਪਏ ਤਕ ਸੀ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰਫ
ਅਮਰਵੇਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ
ਖੇਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ, ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਦਾ
ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਣਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ
ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਰੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੋਂ
ਆਮਦਨ ਘੱਟ ਜਾਣਾ ਹਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਪੇਤਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੋਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰਾ ਮੰਗ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ
ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂਤਿਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਸਬੰਧਿਤ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਲ
ਤਲਾਸ਼ਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੱਲ ਹਨ: ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ
ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ
ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ
ਤੇ ਘੰਟੇ ਤੈਂਕ ਕਰਨ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ
ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਲਈ
ਪੈਮਾਨੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਜਾ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ
ਆਮਦਨ ਵਾਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ
ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨੀਤੀ ਬਣਾ
ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਖੇਤੀ ਧੰਡਿਆਂ
ਜਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਅਧਾਰਿਤ ਸਨਾਤੀ ਵਿਕਾਸ, ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ,
ਖੇਤੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਧੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਣ ਆਦਿ
ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਹੌਰੰਦ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨੂੰ
ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸ਼੍ਰਧਾਕ ਮੁਹਰੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਬਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੇਵਾਲ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ
ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸਦਕਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਸਾਹਮਣੇ
ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੋਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਆਗੂ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ
ਸਿੰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਪਰ ਖਰੇ ਨਾ ਉਤਰ ਸਕਣ। ਸੰਤ
ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਤਬੰਨਾ ਬਣਾਏ
ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇਗਾ
ਬਣਨਾ ਪਏਗਾ। ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੇਵਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ ਖਾਤਰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਢਾ
ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਦ ਸੁਲਾ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਦੋ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੇਵਾਲ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀ ਰਹੇ
ਅਤੇ ਤਬਲੀ ਵੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਗੇ
ਤੁਰਤ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸਕਲ ਕਾਰਜ ਸਿੰਖਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉਚਾ
ਸੰਸਥਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ
ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ,
ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ
'ਤੇ ਦਖਲਾਂਦਾਜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਢਾਹ ਲਾਈ
ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਾ ਗੱਠੋੜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚਾ
ਦਸ ਸਾਲਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਤੁਰ੍ਹਾਂ
ਵਿਚਾਰੇ। ਸਿੰਘ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਮ ਕਰਕੇ, ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਤੁਰ੍ਹਾਂ
ਹਰੇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ। ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਉਸ
ਸਮੇਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਗੇ ਝੁਕ ਗਏ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮਿਤ ਰਾਮ
ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗਾ
ਪਹਿਲਾਵਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ
ਦੇ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਦਾ ਬਾਦਲ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਮੁਆਫੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਇਕ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਏ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੌਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਦਸ-ਦਸ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਕੁਲ ਵੀਹ ਸਾਲ ਲਈ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਕਾਤ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਾਲਾਤ ਬੇਹੱਦ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਬਾਅਦ 20 ਨਵੰਬਰ, 2015

ਕੇ ਅਸ

કે.ਐસ. ચાવલ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ, ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਠੋੜ ਭਾਈਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਭਾਈਵਾਲਾ
ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਲੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਧਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ।

ਮਗਣ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਉਪਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ
ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ
ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉ
ਕਾਬਜ਼ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਕਿਥਿਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰ
ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੋਰ ਫੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀਹ ਸਾ
ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ
ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੂਹ
ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਬਾਲਦ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ
ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਹਰੇ
ਹੁਕਮ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਸਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਅਕਾਲ
ਚਲਾਣੇ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਲਦ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ
ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਛਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ
ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵ
ਰਹੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀ ਵਾਰਤਾ
ਲੱਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਪੱਧਰ
ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਦਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ
ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿਦਾਨ
ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਮੌਕੇ ਸਾਡੇ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾਂਡ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਕੌਂਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

1999 ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਜਬੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਬੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲੁੰਡੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਨੁਸਾਸਨੀ ਕੇਨੇਦਾ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਬੇਦਾਰ ਤਲੁੰਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜਬੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਜਬੇਦਾਰ ਟੈਂਹਤ
ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਬੇਦਾਰ ਤਲਵੰਡਾ
ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਬੇਦਾਰ ਟੈਂਹਤਾ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ
ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ
ਦਲ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਬੇਦਾਰ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌੜਹਾ ਵੱਲ
ਚੁਕੇ ਸਹਿਰੀ ਸਿੰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਾਦਲਾਂ
ਨੇ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ
ਖੁਲ੍ਹਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ। ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੰਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ
ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ
ਉਹ ਦਸ ਸਾਲ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ
ਰਹੇ। ਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਨਾ ਪਿਆ
ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਾਲ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ਼ੋਮਟੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੱਗ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵੇਖਣ 'ਚ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼ੋਮਟੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਨਮ ਦਾ 'ਲਿਲਾਫ਼ਾ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੈਟ ਬਣਾ ਕੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗਵਾਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੱਗ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਬਹੁਰੂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਿਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਉਸ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਾਇਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾ ਸਕਣ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਅਸੀਂਰਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਉਪਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਰਸਾ ਡੇਰੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਰ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲ ਲਾਈ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਭੇਜੀ ਸੀ।

ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਈ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੀ ਚੋਣ, ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ
ਸਿੰਟਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸਦੇ
ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ, ਭਾਈ
ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ
ਦੇਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਭਾਈ ਲੋਗੋਵਾਲ
ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਡਾਦਾਰੀ
ਨਿਵਾਜਿਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਾਦੀਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ।

'ਚ ਬਿਹਤਰ ਭੂਮਿਕਾ ਕਿਭਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਐਰਡਾਂ

ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗ ਜੋਰ
ਫੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਿੱਸਕ ਹੋਏ ਅਡਿਵਾਈ ਕਰੋਤਾਂ ਲੋਕਾਂ
ਨੂੰ ਦਹਿਸਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ ਹੁਣ ਐਨੀ ਜਿਆਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿੱਨੀ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਦੁਨੀਆਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ
ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ
ਅਡਿਵਾਦ ਅਤੇ ਦਹਿਸਤਗਰਦੀ ਵਰਗੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵੀ
ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬੁਧੀਕੀਵੀ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ
ਦਾ ਸੰਭਵ ਹੋਲ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ
ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਵੀਹੀਵੀ ਸਦੀ ਦੇ
ਆਗਮਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ
ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸਰਦੇ ਵੇਖੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇੰਕੀਵੀ ਸਦੀ
ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਦਹਿਸਤਗਰਦੀ ਤੋਂ ਸਹਿਰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾ
ਕੇ ਰੱਖਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਟੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ
ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਈਂ
ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਦੀ
ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ
ਲਈ ਮੁਹੱਲਤ ਕਰ ਵਾਹੀ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦਿਨ ਅਸਹਿਣੀਲਾਤਾ, ਹਿੰਸਾ, ਟਕਰਾਅ ਤੇ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚੁਡਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਵਾਦ ਤਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟਕਰਾਅ ਜਾਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਕਰਾਵਾਂ, ਦਹਿਸਤਗਰਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਰਹੇ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਈ ਅਸੰਭਵ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਟਕਰਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਬਾਅਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਪਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਜੇ ਵੀ ਟਕਰਾਅ ਜਾਰੀ ਹਨ, ਉਥੇ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਇਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਲੜ ਧ ਰਹਾ ਹਾ।
ਇਕ ਵਿਚਾਰ, ਜਿਹਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਰ
ਫੜ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੀ ਸਹੀ- ਇਹ ਹੈ
ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ

ਅਤੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨੋਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ
ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਵਿਚਾਰ ਉਪਰ ਬਗੈਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆਂ, ਇਹ ਸੰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਕੀ
ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ
ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਵਲ ਹਿੱਸਾ
ਦੀਆਂ ਸਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ

ਅਤ ਜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮਾਂ ਇਟ
ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚਾ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਲ ਉਪਰ ਬੋਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਖਾਮੋਸੀ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਕ ਠੋਸ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਾਲੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਿਮੇਵਾਰੀਆਂ ਮਿਲ ਸਕਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਗੁਣਵੱਤਾ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋਣੀਆਂ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ
ਹੈ ਕਿ ਅਮਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ
ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ
ਬਾਹ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੀ, ਸਗੋਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਫਿਕਰਮੰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਮਨ ਲਈ ਪਾਪਤ ਹੋ ਸਕਣ
ਵਾਲੇ ਟੀਚੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਬਣਾਇਆ। ਔਰਤਾਂ, ਜਿਆਦਾਤਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਰੁਹਾਂ
ਤੱਕ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ
ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਰੈ ਹਿੱਸਕ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆਂ ਹੋਲ ਕਰ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜੀਆਂ ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ
ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ
ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਪਤਾ ਲੱਗ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਅਫਗਾਨ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਅੰਤਰਤਾਂ ਨੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ

ਮਾਰੀਆ ਤੈਮੂਰ

ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਾਂਪ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਮਨੁਸ਼
ਅਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ
ਸਥਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਾਇਬੈਰੀਆ
ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਆਉਮੁਰ

ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛੇ
ਦਹਕੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੀਆਂ
ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਦਿਆਂ
ਉਥੇ ਪਈਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਨਸਲੀ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਾਂ
ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੇਲ-ਪਿਲਾਪ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਸੀ।

ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਲਾਜ਼
ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ
ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚੋਲਿਗਰੀ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ਾਮਲ
ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਵਾਂਡਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕਰਾਂ
ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲਘਾਤ ਦੇ ਜਖਮਾਂ ਉਪਰ
ਹਰ ਮੰਭਵ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਲਾਉਇਆਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ
ਇਸੇ ਤ੍ਰਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਮਲ ਵਿੱਚ
ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਮਹਿਲਾਵ
ਨੇ ਤਲਾਸੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੇ ਸਿੱਟੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਅਤੇ
ਅਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਬਾਬਕੀ ਪੜਤਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ
ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਐਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਮੈਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਅਮਨ ਕਾਇਮੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ
ਹੁਣ ਵੱਧ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁ
ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਤੇ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦੀ
ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ
ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਰਤਾਂ
ਦੀ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭਮਿਕਾ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ

ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਲਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਡਾਕਟਰਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਮਨਘਾਤੀਆਂ, ਵਿਚੋਲਗਿਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ, ਵਾਰਤਾਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸੋਚਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ? ਟਕਰਾਵਾਂ ਤੇ ਪਿੱਤਰੀ-ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਕਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੀ ਉਹ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ? ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੱਚਾਊਂਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨਣ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਇਹ ਅਹਿਮ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰੇਕ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਅੱਗਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੋਢੇ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਗਰਤਾਂ ਜਿਸ ਭਾਈਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ

ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਐਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਹਿਮਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਇਮ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੀਤੀਧਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗੂਆਂ ਵਜੋਂ ਮੁਹਾਰਿਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਠੋਸ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਰੋਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ ਯੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ

(ਸਫ਼ਾ 20 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਉਤੇ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਵੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧੋੜ੍ਹ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸੰਕਟ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਧੋੜ੍ਹ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਧਾ ਕੇ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਭਾਵ ਧੋੜ੍ਹ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਤੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਰ ਵਿਆਜ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਆਜ ਉਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ 2 ਲੱਖ ਤਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਹੀ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਿਰ ਅੰਸਤਨ ਕਰਜ਼ਾ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਕੜੇ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਤੀ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਕੇ ਹੋਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 10-10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਕਦ ਰਾਹਤ ਤੁਰੰਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਪੀੜੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੀੜੜਤ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਧੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ: ਕੀ ਸੱਚ, ਕੀ ਕੱਚ?

(ਸਫ਼ਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਿਮਟ ਕੇ ਇੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਰੂਸ, ਵੈਨਜੋਇਲਾ, ਕੁਝ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਪੇਰੂ, ਕੋਲੰਬੀਆ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਤਜ਼ ਸਜੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਖਪਤ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਮਾਲ ਦੀ ਖਪਤ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਸਕਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤ੍ਹ ਕੁਝੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਖਿਤਾਬ ਭਾਰਤੀ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਜਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

1994 ਵਿੱਚ ਸੁਸ਼ਮਿਤਾ ਸੇਨ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਬਣੀ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਐਸਵਰਿਆ ਰਾਏ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਬਣੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਵਰਕਡੇ ਬਾਅਦ ਹੀ 1997 ਵਿੱਚ ਡਾਇਨਾ ਹੇਡਨ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਬਣੀ। ਫਿਰ 1999 ਵਿੱਚ ਯਕਤਾ ਮੁਖੀ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਤੇ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਪ੍ਰਿੰਕਾ ਚੋਪਤਾ ਤੇ ਲਾਰਾ ਦੱਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਰਹੇ।

ਨਵੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਨੀਤੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਸਿਰ ਤਾਜ ਸਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਖਰਚਣ ਯੋਗ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਦੀ ਦੇ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2008 ਤੋਂ 2017 ਤਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਅਤੇ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ 2008 ਤੋਂ 2009 'ਚ ਵੈਨਜੁਏਲਾ, 2010 'ਚ ਮੈਕਸਿਕੀ, 2011 'ਚ ਅੰਗੋਲਾ, 2012 ਵਿੱਚ ਆਮੀਕਾ, 2013 ਵਿੱਚ ਵੈਨਜੁਏਲਾ, 2014 ਵਿੱਚ ਕੋਲੰ-

ਬੀਆ, 2015 ਵਿੱਚ ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼ ਅਤੇ 2016 ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸ ਵਰਲਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ 2008 'ਚ ਰੂਸ, 2009 'ਚ ਗਿਬਰਾਲਟਰ, 2010 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ, 2011 'ਚ ਵੈਨਜੁਏਲਾ, 2012 ਵਿੱਚ ਚੀਨ, 2013 ਵਿੱਚ ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼, 2014 ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, 2015 ਵਿੱਚ ਸੇਧਨ, 2016 ਵਿੱਚ ਪਿਉਰਟੋ ਰਿਕੀ ਅਤੇ 2017 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੁੰਦਰੀ ਸਿਰ ਤਾਜ ਸਜਿਆ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਬਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰੋਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੋਲੀਆ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਅਮੀਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਧਣ-ਛੁੱਲਣ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਸਿਰ ਹੀ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਤਜ਼ ਸਜਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਚੀਨ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਮਿਲ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਛਾਇਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਬਿਲਜ਼ੀ ਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਸੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮਾਲ ਦੀ ਖਪਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਰੀਕੀ, ਮੱਧ-ਪੂਰਬੀ (ਇਗਾਕ, ਇਗਾਨ, ਸੀਰੀਆ, ਫਿਲਸਤੀਨ ਆਦਿ), ਗਰਭਤੀ ਵਾਲੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਸਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਧਣ-ਛੁੱਲਣ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਸਿਰ ਹੀ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਤਜ਼ ਸਜਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਚੀਨ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਮਿਲ ਹੈ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋਂ, ਢੁਕਵੇਂ ਤੋਂ ਅਢੁਕਵੇਂ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁਤਲੀ ਲੋਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਆਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ

FREMONT FORD

The Store That Gives You More

New or Used Cars

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ
ਕਾਰਾਂ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ
ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਿਲੋ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਸੈਮ)

ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ
ਅਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ

39700 Balentine Drive -
Newark, CA 94560

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
530-249-2582

Cell : (530) 249-2582

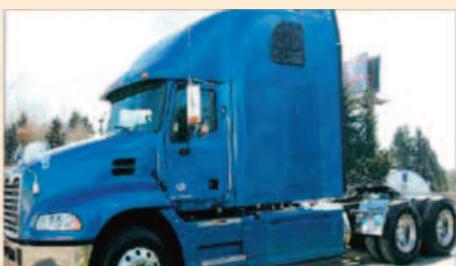
ssingh@fremontford.com
www.fremontford.com

TEC Equipment

Your Best Business Partner

ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਾਂਸ ਵੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Harjinder Singh Bal

Direct (510) 577-5509

Cell (510) 613-3573

hsingh@tecequipment.com

8099 S Coliseum Way
Oakland, CA 94621

www.tecequipment.com

Moon Indian Cuisine

510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ,
ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਡੀਅਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Paul
510-978-7170

Fish Pakora

ਮੱਛੀ ਪਕੋਂਝੇ ਬਣਾਉਣ
ਦੇ ਮਾਹਿਰ
ਲੱਭੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ,
ਗੁਲਾਬ ਜਾਮੁਨ ਤੇ
ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਸਭ
ਤੁਹੂਂ ਦੀ ਮਠਿਆਈ
ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ
ਸਕਦੇ ਹੋ।

Gill
510-709-5285

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਇੰਡੀਅਨ-ਫਿਜੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੁਸ਼ਲ

ਮੁਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਸ਼ਲ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812
www.moonindiancuisine.net

ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਾਂਸ ਵੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

